

ADAM SZYMANIAK
Poznań

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE W WIELKOPOLSCE STAN OBECNY I PERSPEKTYWY

Celem prezentowanego artykułu jest przedstawienie stanu obecnego oraz perspektyw rozwojowych dla przedsięwzięć z udziałem zagranicznym w Wielkopolsce. Realizacji tego zamierzenia służyła analiza danych źródłowych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego, Narodowego Banku Polskiego, Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych (PAIiIZ), Wydziału Rozwoju Urzędu Miasta w Poznaniu oraz samorządów lokalnych. Ważnym uzupełnieniem prac analitycznych tych instytucji były dane uzyskane bezpośrednio od inwestorów zagranicznych działających w Wielkopolsce.

Ograniczone ramy opracowania nie pozwoliły na przedstawienie wszystkich dostępnych w tym zakresie wyników badań, dlatego ich selekcja ukierunkowana została głównie na potrzeby analizy:

- a) wartości, liczby oraz struktury pochodzenia inwestycji bezpośrednich w województwie wielkopolskim,
- b) najważniejszych parametrów ekonomicznych i finansowych spółek z udziałem zagranicznym działających w regionie,
- c) napływu strategicznych BIZ o wartości powyżej 1 mln USD do Wielkopolski,
- d) inwestycji zagranicznych w stolicy regionu – Poznaniu.

W trzeciej części artykułu analizy i dane statystyczne odniesiono do perspektyw dla inwestycji bezpośrednich w województwie wielkopolskim i Poznaniu. Zakres czasowy prezentowanego materiału obejmuje lata 1993-2004.

STAN BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH W WIELKOPOLSCE

W latach 1993-2003 napłynęło do Polski prawie 73 mld USD bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), z czego 95,5% stanowiły inwestycje powyżej 1 mln USD¹. Po okresie spadku inwestycji zagranicznych w latach 2001-2002, w 2003 r.

¹ *Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w 2003 r.*, Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, Warszawa 2004.

nastąpiła, według Państwowej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych, poprawa sytuacji w tym zakresie². Dużo mniej optymistyczne dane, co wynika m.in. z odrębnej metodologii badań, prezentują Główny Urząd Statystyczny i Narodowy Bank Polski. Zgodnie z obliczeniami NBP, w całym okresie transformacji systemowej zgromadzono w Polsce zasoby BIZ o wartości ok. 50 mld USD³. Niezależnie od rozbieżności przywoływanych danych statystycznych, kapitał zagraniczny posiada znaczącą pozycję w polskiej gospodarce (tabela 1).

TABELA 1

Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski oraz jego relacja do wartości PKB i nakładów inwestycyjnych ogółem w latach 1994-2003

Wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Napływ BIZ (mln USD)	1875	3659	4498	4908	6365	7270	9341	5713	4131	4225
BIZ/PKB (%)	2,0	2,7	2,9	3,2	3,8	4,4	5,6	3,1	2,2	2,0
BIZ/inwestycje ogółem (%)	12,5	15,5	15,1	14,5	15,9	18,4	23,8	14,9	11,4	11,0

Źródło: *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2003 r.*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004; *Działalność spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2003 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2004; J. Chojna, *Miejsce podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w gospodarce narodowej Polski*, w: *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, pod red. B. Durki, J. Chojny, Warszawa 2004, s. 17.

Według obliczeń Głównego Urzędu Statystycznego, Wielkopolska zaabsorbowała ponad 8% ogólnej wartości inwestycji bezpośrednich, które napłynęły do Polski w latach transformacji systemowej. Udział regionu w całości kapitału zagranicznego był więc proporcjonalny do udziału regionu w ogólnopolskiej liczbie ludności (3,3 mln mieszkańców) i wartości produkcji sprzedanej przemysłu (ponad 52 mld PLN). Rezultat ten stawia Wielkopolskę na drugim miejscu wśród wszystkich województw (po Mazowszu)⁴. W latach dwutysięcznych w województwie wielkopolskim zwiększyła się także dynamika wzrostu BIZ.

² *Ibidem.*

³ *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2003 r.*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2004.

⁴ W latach 1990-2003 ugruntowała się wiodąca pozycja województwa mazowieckiego w obszarze napływu inwestycji zagranicznych. Zlokalizowano w nim 56% łącznej wartości BIZ w Polsce. Regionami, które nie zdołały przyciągnąć znaczącej ilości BIZ pozostają w dalszym ciągu województwa wschodnie: podlaskie, warmińsko-mazurskie i lubelskie (poniżej 1% łącznej wartości kapitału zagranicznego zaangażowanego w Polsce).

Na początku 2003 r. w Wielkopolsce działały 1262 spółki z udziałem zagranicznym, co stanowiło 8,7% ogólnej liczby podmiotów tej kategorii działających w Polsce⁵. Województwo wielkopolskie znalazło się tym samym na czwartym miejscu wśród wszystkich województw – po mazowieckim (4306 spółek, 29,7% udziału w całości), dolnośląskim (1593 spółki, 11,0%) i śląskim (1491 spółek, 10,3%).

TABELA 2

*Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym oraz struktura ich kapitału podstawowego.
Wielkopolska na tle pozostałych województw (stan na 1 stycznia 2003 r.)*

Województwo	Liczba spółek	Kapitał podstawowy (w mln PLN)	Udział kapitału zagranicznego (w %)	Struktura (w %)		
				Liczba spółek	Kapitał	
					podstawowy	zagraniczny
Ogółem	14 448	113 609,8	80,0	100,0	100,0	100,0
dolnośląskie	1 593	4 680,7	92,6	11,0	4,1	4,8
kujawsko-pomorskie	392	1 083,8	82,4	2,7	1,0	1,0
lubelskie	297	588,7	71,5	2,0	0,5	0,5
lubuskie	570	1 362,4	84,7	3,9	1,2	1,3
łódzkie	671	2 523,1	82,7	4,6	2,2	2,3
małopolskie	745	8 129,6	93,4	5,1	7,2	8,4
mazowieckie	4 306	67 977,1	77,9	29,7	59,8	58,2
opolskie	426	1 273,0	88,4	2,9	1,1	1,2
podkarpackie	260	1 240,6	82,6	1,8	1,1	1,1
podlaskie	87	445,5	82,8	0,6	0,4	0,4
pomorskie	1 002	3 134,5	59,6	6,9	2,8	2,1
śląskie	1 491	7 057,4	85,0	10,3	6,2	6,6
świętokrzyskie	135	2 157,4	75,8	0,9	1,9	1,8
warmińsko-mazurskie	296	1 061,0	74,8	2,0	0,9	0,9
wielkopolskie	1 262	8 359,0	90,9	8,7	7,4	8,4
zachodniopomorskie	955	2 536,1	42,1	6,6	2,2	1,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zgodnie z danymi z początku 2004 r., zbiorowość podmiotów z udziałem zagranicznym objęła 15 371 jednostek w całym kraju (przyrost w stosunku do 2002 r. o 883 spółki). Rozmieszczenie geograficzne tych podmiotów nie uległo

⁵ *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2002 r.*, GUS, Warszawa 2003, s. 11-13. Zob. także: *Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2002 r.*, GUS, Warszawa 2003.

znaczącym zmianom: nadal blisko co trzecia spółka miała swoją siedzibę w województwie mazowieckim, przy czym ich liczba wzrosła o 14,1% w stosunku do roku poprzedniego – co oznacza coraz większą koncentrację kapitału zagranicznego w tym właśnie regionie⁶. W Wielkopolsce liczba podmiotów zagranicznych powiększyła się w tym czasie o 52 spółki (do 1314). Zwiększyła się także wartość zainwestowanego w regionie kapitału – o 12,5% w stosunku do 2002 r. (do 8540,9 mln PLN)⁷.

W województwie wielkopolskim działalność zlokalizowało relatywnie dużo największych podmiotów z udziałem zagranicznym⁸. Stanowiły one 13% wszystkich spółek prowadzących działalność w regionie⁹. Zgodnie z analizami PAIIZ, powyżej 1 mln USD zainwestowało w Wielkopolsce 257 spółek zagranicznych, co sytuowało region na trzeciej pozycji w kraju (zob. tabela 4)¹⁰.

⁶ Wysoka koncentracja BIZ dotyczy nie tylko rozmieszczenia regionalnego, ale również struktury podmiotów zagranicznych. Według danych NBP, łączna wartość zagranicznego kapitału zakładowego ulokowanego zaledwie w 480 jednostkach stanowiła aż 80% całości tego kapitału zaangażowanego w krajowych firmach bezpośredniego inwestowania (przy prawie 16 tys. przedsiębiorstw objętych sprawozdawczością). Zob. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2002 r.*, Narodowy Bank Polski, Warszawa, listopad 2003.

⁷ *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2003 r.*, GUS, Warszawa 2004, s. 12.

⁸ Należy zauważyć, że żadna z instytucji monitorujących napływ BIZ do Polski nie dysponuje danymi dotyczącymi wielkości zaangażowania kapitału zagranicznego w poszczególnych województwach. Wszystkie liczby dotyczące wielkości napływu inwestycji zagranicznych w regionach mają charakter wyłącznie szacunkowy. Podkreśla się, iż zasadniczym mankamentem metodologicznym jest fakt, iż o przypisaniu danej firmy do danego województwa nie decyduje lokalizacja jej siedziby (miejsce zarejestrowania spółki). Inwestorzy zagraniczni prowadzą działalność w różnych regionach kraju, często przez swoje spółki zależne lub powiązane kapitałowo. Każdorazowo należałoby zatem uwzględnić nakłady inwestycyjne poniesione przez każdą spółkę zależną, w każdym z zakładów produkcyjnych danego przedsiębiorstwa lub – jak ma to miejsce np. w przypadku instytucji finansowych, sieci hoteli lub dużych sieci handlowych – ich placówkach lub oddziałach w poszczególnych województwach. Tymczasem firmy nie dysponują takimi zdezagregowanymi danymi i zawsze podają wartość swoich inwestycji w naszym kraju ogółem. Por. *Metodologia opracowywania danych o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w Polsce*, w: *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, pod red. J. Chojny, Warszawa 2005.

⁹ Inwestorzy zagraniczni preferują duże aglomeracje miejskie głównie ze względu na dobrą infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, dostęp do wykwalifikowanej siły roboczej, wielkość i chłonność danego rynku, a nawet ofertę kulturalną. Por. J. Rymarczyk, M. Sutkowski, J. Żurawski, *Internacjonalizacja i globalizacja gospodarki polskiej. Handel międzynarodowy i inwestycje zagraniczne*, Wrocław 2000, s. 380. Województwo wielkopolskie, podobnie jak mazowieckie i śląskie, zaliczane jest do województw o charakterze metropolitalnym. Wyszczególnione determinanty tłumaczą sukces tych regionów w przyciąganiu BIZ.

¹⁰ *Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w 2003 r.*, Państwowa Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, *op. cit.* Według danych GUS, podmiotów, które zaangażowały w Wielkopolsce powyżej 1 mln USD było w 2003 r. zaledwie 188. Jak wspomniano, różnice te wynikają z rozbieżnej metodologii analizy statystycznej. Por. *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2003 r.*, *op. cit.*, s. 31.

TABELA 3

*Kapitał podstawowy w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego.
Wielkopolska na tle pozostałych województw (stan na 1 stycznia 2004 r.)*

Województwo	Liczba spółek	Kapitał podstawowy ogółem (w mln PLN)	Kapitał podstawowy krajowy (w mln PLN)	Kapitał podstawowy zagraniczny (w mln PLN)	Kapitał podstawowy rozproszony (w mln PLN)
Ogółem	15371	120925,5	29054,0	97020,7	2950,9
dolnośląskie	1675	5654,5	401,4	5189,5	63,6
kujawsko-pomorskie	420	1307,9	273,9	1018,1	15,9
lubelskie	299	719,0	117,6	524,8	76,6
lubuskie	592	1469,3	209,8	1259,5	–
łódzkie	653	2423,9	418,3	2004,4	1,2
małopolskie	813	8490,6	538,4	7945,5	6,7
mazowieckie	4913	70638,5	13803,7	54326,1	2508,7
opolskie	419	1328,1	124,1	1202,5	1,4
podkarpackie	244	1758,8	164,9	1537,9	55,9
podlaskie	88	313,6	85,6	217,0	11,0
pomorskie	902	3423,6	1278,9	2139,1	5,7
śląskie	1618	8068,1	831,5	7065,9	170,6
świętokrzyskie	171	2277,6	229,7	2046,2	1,7
warmińsko-mazurskie	287	1104,2	312,9	767,7	23,7
wielkopolskie	1314	9324,9	775,9	8540,9	8,1
zachodniopomorskie	963	2622,9	1389,4	1235,5	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizy statystyczne wskazują na wysoki poziom koncentracji BIZ w Polsce ze względu na pochodzenie kapitału¹¹. W 2003 r. inwestycje pochodzące z ośmiu

¹¹ W czasie całego okresu transformacji systemowej największe nakłady inwestycyjne w Polsce, wg PAIIZ, ponieśli inwestorzy francuscy (choć wartość ich inwestycji w 2003 r. była znacznie niższa niż w latach poprzednich). Kolejne miejsca zajmowali inwestorzy holenderscy (13,6% inwestycji ogółem), amerykańscy (12,0%) oraz niemieccy (11,6%). Kolejność ta zmienia się w obliczeniach NBP i GUS, zgodnie z którymi największe zobowiązania z tytułu BIZ zanotowano – w kolejności – wobec inwestorów z Holandii, Niemiec, Francji i USA. Rozbieżności w oszacowaniu wartości i pochodzenia BIZ wynikają z odmiennych założeń metodologicznych stanowiących podstawę badań trzech głównych instytucji monitorujących napływ inwestycji bezpośrednich do Polski (zob. szerzej na ten temat: *Inwestycje zagraniczne w Polsce. Aneks. Metodologia opracowywania danych o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych w Polsce*, IkiCHZ, Warszawa 1998; Z. Dworzecki, J. Cygler, A. Nowak, T. Kalinowski, S. Umiński, *Model monitorowania napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski*, PAIZ – IBnGR, Warszawa 1997). Należy podkreślić, iż prawidłowe określenie pochodzenia geograficznego BIZ napotyka również na inne obiektywne trudności. Wiązą się one ze zjawiskiem

¹¹ Przegląd Zachodni 2006, nr 3

TABELA 4

Nasylenie inwestycjami zagranicznymi o wartości powyżej 1 mln USD w podziale na województwa

Wyszczególnienie	Liczba lokalizacji	Udział w ogólnej puli największych BIZ w Polsce (w %)
Ogółem	2 075	100
mazowieckie	813	30,1
śląskie	389	14,4
wielkopolskie	257	9,5
dolnośląskie	208	7,7
łódzkie	158	5,8
pomorskie	153	5,7
małopolskie	133	4,9
Kujawsko-pomorskie	113	4,2
Zachodniopomorskie	96	3,5
Podkarpackie	66	2,4
Lubuskie	63	2,3
Lubelskie	60	2,2
Warmińsko-mazurskie	56	2,1
Świętokrzyskie	56	2,1
Opolskie	47	1,7
Podlaskie	37	1,4

Źródło: Opracowanie na podstawie danych PAIiZ.

czołowych państw stanowiły 75,1% ogólnej wartości przedsięwzięć z udziałem zagranicznym w Polsce¹².

Uwzględniając kraj pochodzenia – najwięcej inwestycji napłynęło do Wielkopolski z Niemiec i Holandii. Zgodnie z danymi GUS, w 2003 r. wartość zaangażowanego w województwie wielkopolskim kapitału niderlandzkiego wynosiła 2743,9 mln PLN (tj. 9,5% kapitału niderlandzkiego w Polsce), a kapitału niemieckiego – 2681,8 mln PLN (17,5%)¹³. Relatywnie mniej aktywni byli

inwestowania przez podmioty spoza Europy, poprzez swoje europejskie spółki-córki. Znakomitą egzemplifikację stanowią inwestycje japońskie: wg PAIiZ do końca 2003 r. napłynęło do Polski zaledwie 258 mln USD, jednakże po uwzględnieniu inwestycji dokonanych za pośrednictwem firm europejskich (np. Sumitomo Electric Wiring System występuje jako inwestor brytyjski, a Toyota jako przedsięwzięcie belgijskie) ich łączna wartość jest 2,5-krotnie większa (661 mln USD). Inne ciekawe przykłady obejmują Coca-Colę (inwestującą w Polsce jako podmiot z Grecji) oraz Goodyeara (zarejestrowanego jako podmiot z Luksemburga).

¹² Zob. *Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski w 2003 r.*, PAIiZ, *op. cit.*

¹³ *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2003 r.*, GUS, *op. cit.*

TABELA 5

Kapitał zagraniczny w Polsce według pochodzenia. Wielkopolska na tle innych województw
(stan na 1 stycznia 2004 r.)

Województwo	Państwo pochodzenia inwestora zagranicznego									
	Niderlandy	Francja	Niemcy	USA	Wielka Brytania	Dania	Szwecja	Belgia	Szwajcaria	
Ogółem*	28932,4	15958,0	15282,3	6788,7	3327,2	3311,0	3028,8	2825,4	1620,7	
dolnośląskie	883,9	443,9	1815,3	221,7	48,1	46,3	170,8	661,1	222,9	
kujawsko-pomorskie	320,5	33,0	395,6	8,0	32,9	36,6	7,6	12,6	25,7	
lubelskie	43,5	88,4	67,0	84,6	3,4	0,9	1,3	15,9	45,0	
lubuskie	42,6	57,2	214,2	6,3	10,1	78,0	322,7	75,9	70,2	
łódzkie	296,8	32,0	406,7	98,0	117,2	159,0	15,6	5,1	12,4	
małopolskie	5977,4	75,9	766,6	231,0	80,7	17,5	15,1	25,2	67,3	
mazowieckie	14860,2	13318,7	5444,1	5053,6	2187,8	2023,5	1476,9	980,3	716,1	
opolskie	265,0	25,2	525,9	120,0	-	14,3	1,6	22,6	-	
podkarpackie	493,0	119,7	268,5	226,2	6,2	0,2	11,4	1,5	22,5	
podlaskie	18,6	110,4	42,5	13,5	-	12,1	7,2	0,1	-	
pomorskie	588,7	212,3	568,4	58,5	78,1	145,2	146,2	9,4	39,2	
śląskie	998,5	629,4	1445,9	404,7	146,6	143,1	362,2	47,7	171,4	
świętokrzyskie	1060,7	49,7	215,4	50,4	92,9	9,3	75,1	297,6	1,0	
warmińsko-mazurskie	176,9	88,9	114,4	3,9	2,4	105,9	4,3	26,4	74,5	
wielkopolskie	2743,9	662,6	2681,8	189,8	451,1	214,6	293,2	639,0	150,6	
zachodniopomorskie	162,2	10,7	309,8	18,5	68,7	304,7	117,7	5,0	1,7	

* W tabeli uwzględniono państwa, z których napłynęło do Wielkopolski powyżej 150 mln USD.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TABELA 6

Najwięksi inwestorzy zagraniczni w Wielkopolsce według państwa pochodzenia i zakresu działalności

Kraj pochodzenia inwestora zagranicznego	Inwestor	Zakres działalności
Niemcy	Reemtsma Cigaretten Beiersdorf Volkswagen Neoplan MAN Aral Stollwerck Dresdner Bank Berliner Bank	Branża tytoniowa Branża kosmetyczna Branża motoryzacyjna Branża motoryzacyjna Branża motoryzacyjna Wytwarzanie i sprzedaż paliw Artykuły spożywcze Finanse Finanse
USA	Wrigley Company Bestfood Polska Exide Technologies Esso	Branża spożywcza Branża spożywcza Produkcja akumulatorów Przemysł paliwowy i chemiczny
Japonia	Firestone/Bridgestone Matsushita	Produkcja opon Produkcja baterii manganowych
Wielka Brytania	GlaxoSmithKline	Branża farmaceutyczna
Szwajcaria	Nestle	Branża spożywcza
Holandia	Philips	Branża elektroniczna
Irlandia	Allied Irish Bank	Bankowość
Szwecja	SKF AB IKEA	Produkcja łożysk Produkcja mebli
Hiszpania	Alcatel	Systemy telekomunikacyjne
Francja	Intermarche	Handel

Źródło: Opracowanie własne.

w Wielkopolsce inwestorzy amerykańscy, którzy zainwestowali więcej nie tylko w województwie mazowieckim, ale również śląskim, dolnośląskim, małopolskim, a nawet podkarpackim. Zarysowane powyżej proporcje odnoszą się zarówno do całej zbiorowości spółek z udziałem zagranicznym w Wielkopolsce (tabela 5), jak i inwestorów największych, którzy zainwestowali w regionie powyżej 1 mln USD (tabela 6).

Na przełomie lat XX i XXI w. raporty Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową wskazywały na niewielką dynamikę wzrostu napływu BIZ do województ-

wa wielkopolskiego¹⁴. Jednocześnie z analiz IBnGR wynikało, iż Wielkopolska charakteryzowała się w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych przeciętną dynamiką przyrostu w zakresie eksportu firm z udziałem zagranicznym oraz relatywnie słabym udziałem inwestorów z UE w całości kapitału zagranicznego za-inwestowanego w regionie¹⁵. Dane statystyczne z lat 2001-2003 oraz szacunki obejmujące rok 2004 wskazują na regres i odwrócenie tych negatywnych tendencji¹⁶. Brakuje jednak kompleksowych *case studies* analizujących wielowymiarowy wpływ inwestorów zagranicznych na regionalną gospodarkę i tkankę społeczną¹⁷.

Znaczenie firm z udziałem zagranicznym w gospodarce regionu obrazuje porównanie wyników finansowych przedsiębiorstw województwa wielkopolskiego¹⁸. Założenia metodologiczne opracowania zostały oparte na analizie najważniejszych wskaźników finansowych firm: dynamiki przychodów ze sprzedaży, rentowności sprzedaży, zwrotu z aktywów (ROA), zwrotu z kapitału (ROE), marży zysku operacyjnego, dynamiki aktywów i kapitału. Za wyniki w każdym z ww. obszarów przedsiębiorstwo otrzymywało określoną liczbę punktów, przy czym największy udział w średniej ważonej miała dynamika i rentowność sprzedaży¹⁹.

W pierwszej setce przedsiębiorstw województwa wielkopolskiego znalazło się 46 spółek z całkowitym lub częściowym udziałem kapitału zagranicznego. Pozycję podmiotów zagranicznych w Wielkopolsce jeszcze dobitniej obrazuje pierwsza dziesiątka, w której aż 7 firm to przedsiębiorstwa z udziałem obcego kapitału. Poniższe zestawienie przedstawia wyniki finansowe wiodących firm z całkowitym lub częściowym udziałem zagranicznym działających w Wielkopolsce.

Należy wskazać na obiektywne trudności w precyzyjnym określeniu rzeczywistego udziału firm zagranicznych w gospodarce regionu. Przyczyną są trudności dwojakiego rodzaju:

- a) nie wszystkie firmy systematycznie prezentują wyniki swojej działalności gospodarczej,
- b) nawet w przypadku najprostszych i najczęściej używanych w analizach porównawczych wskaźników (takich jak np. zatrudnienie czy przychody ze

¹⁴ *Profil wrażliwości gospodarki regionalnej na integrację z Unią Europejską. Województwo Wielkopolskie*, pod red. M. Tarkowskiego, IBnGR, Gdańsk 2003, s. 26-38.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Działalność gospodarcza spółek z udziałem kapitału zagranicznego w 2003 r.*, GUS, *op. cit.*

¹⁷ Wartościową próbą przełamania tego impasu jest interesujące opracowanie przygotowane przez zespół poznańskich naukowców z UAM i AE: *Wpływ inwestorów zagranicznych na rozwój regionalny i lokalny na przykładzie GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A. w Poznaniu*, pod red. T. Strykiewicza, Poznań 2004.

¹⁸ *Wyniki finansowe przedsiębiorstw województwa wielkopolskiego*, „Rzeczpospolita” 23 XI 2004.

¹⁹ Zestawienie nie objęło pomiaru wydatków na aktywa trwałe i nowe środki trwałe. Inwestorzy zagraniczni działający w Wielkopolsce ponieśli w 2003 r. nakłady inwestycyjne o wartości 5260,5 mln PLN, co stanowiło 11,5% globalnej wartości wydatków na pozyskanie aktywów trwałych.

TABELA 7
Wyniki finansowe przedsiębiorstw z udziałem zagranicznym zlokalizowanych w Wielkopolsce (w mln PLN)

Pozycja na liście	Firma z udziałem zagranicznym Nazwa i siedziba	Przychody ze sprzedaży (2003 r.)	Dynamika przychodów (w %)	Wyniki netto		Kapitał własny (2003 r.)	Zatrudnienie (2003 r.)
				2003	2002		
2	Jeronimo Martins (Poznań)	4232,9	84,8	-57,00	-312,05	138,9	8573
3	Volkswagen Poznań, Poznań	3204,6	137,8	-131,49	-59,72	689,9	3394
4	Kompania Piwowarska, Poznań	1965,6	111,1	404,48	371,16	709,2	b.d.
5	Selgros Cash&Carry, Poznań	1965,6	116,6	15,86	43,99	368,8	3395
7	Skoda Auto, Poznań	1676,9	127,1	6,85	9,10	26,0	98
9	Philips Lighting, Piła	1570,0	117,0	194,66	104,25	444,1	3254
10	Eurocash, Poznań	1374,5	500,6	4,11	-10,40	116,0	1424
11	GlaxoSmithKline, Poznań	1263,8	112,7	b.d.	84,34	805,4	1572
16	Żabka, Poznań	896,5	131,3	-18,43	-25,02	3,3	189
19	Wrigley, Poznań	796,7	118,5	91,74	86,21	362,3	568
20	Bols, Oborniki Wlkp.	794,5	92,7	15,25	6,31	85,3	376
24	MiniMal, Poznań	551,9	86,5	b.d.	-1,24	b.d.	b.d.
25	Man Star Trucks&Busses, Sady	542,2	b.d.	5,79	b.d.	128,6	2088
26	Grupa Raben, Poznań	502,0	136,4	b.d.	b.d.	b.d.	2000
27	Hochland, Kazimierz	492,3	99,4	b.d.	b.d.	209,4	925
28	Winkowski, Piła	487,7	128,5	-0,13	-6,04	144,0	1135
29	Beiersdorf-Lechia, Poznań	480,9	105,1	36,07	32,69	b.d.	394
30	Grupa Mahle	477,5	135,7	37,57	13,45	137,1	1459
31	Mahle, Krotoszyn	194,4	120,3	33,97	19,94	120,7	952
35	Sews, Leszno	471,9	77,1	18,17	20,43	b.d.	2870
37	Lidl, Tarnowo Podgórze	399,7	b.d.	-133,24	-45,51	152,4	b.d.
44	Kuehne&Nagel, Gądlki	367,0	106,2	b.d.	b.d.	18,4	293
49	Sanitec Koło, Koło	337,5	108,2	16,43	16,20	77,7	916
50	Centra, Poznań	317,8	111,0	6,14	2,51	67,5	498
51	Bridgestone, Poznań	316,0	114,8	29,30	18,33	663,6	686
	Winkhaus, Rydzyna	310,3	129,8	33,59	21,36	96,2	614

sprzedaży) brak jest danych bazowych (zbieranych tzw. metodą zakładową), co uniemożliwia powiązanie efektów działalności gospodarczej z konkretną lokalizacją²⁰.

Druga z wymienionych determinant sprawia, że regionalne oddziaływanie przedsiębiorstw mających siedzibę w Poznaniu, ale posiadających rozległe sieci placówek na terenie całego kraju (np. największej firmy w województwie wielkopolskim Jeronimo Martins Dystrybucja sp. z o.o., Selgros Cash&Carry sp. z o.o. czy miniMal sp. z o.o.) jest zdecydowanie mniejsze niż wynikałoby to z wartości przedstawionych w tabeli wskaźników²¹.

Również oddziaływanie na regionalny rynek pracy podlega sprzecznym ocenom. Z jednej strony podkreśla się zwolnienia w przejmowanych w ramach prywatyzacji zakładów (najczęściej motywowane koniecznością restrukturyzacji). Z drugiej, zauważa się generowanie nowych miejsc pracy (np. w ramach inwestycji typu *green field* czy też rozwijania przedsięwzięć już istniejących). Według obliczeń GUS, inwestorzy zagraniczni zatrudniali w Wielkopolsce ponad 112 tys. osób, z czego prawie 76 tys. pracowało w spółkach największych (w których zatrudnienie było wyższe niż 249 osób)²².

Firmy z udziałem zagranicznym zakorzeniły się w świadomości lokalnej społeczności jako konkurencyjni pracodawcy. Pozytywny odbiór społeczny wynika z utożsamiania tych podmiotów z tradycją regionu oraz bardzo dobrą percepcją ich sytuacji finansowej i zaplecza socjalnego. W efekcie, inwestorzy zagraniczni plasują się w czołówce firm, w których chciałoby znaleźć zatrudnienie najwięcej Wielkopolan²³.

Istotnym problemem dla regionu jest brak uzbrojonych terenów do podejmowania nowych, jak i rozszerzenia już istniejących inwestycji. Pewnym przełomem wydaje się budowa autostrady A2, która powiększy tereny inwestycyjne w Wielkopolsce o 5 tys. hektarów. Na 214 kilometrach wielkopolskiego odcinka tej drogi zaplanowano 14 tzw. węzłów, czyli zjazdów i połączeń z autostradą dróg lokalnych. Oprócz obszarów spełniających wymagania inwestorów strategicznych, plan zagospodarowania przewiduje możliwość lokalizacji kilkuset mniejszych przedsięwzięć. Gminy, które są właścicielami gruntów, oczekują inwestycji zarówno w budynki mieszkaniowe, jak i hotele, obiekty handlowe, sportowe i rekreacyjne, a także składy, magazyny. Na terenach przy autostradach, oprócz przemysłu,

²⁰ Por. *Wpływ inwestorów zagranicznych na rozwój regionalny i lokalny na przykładzie Glaxo-SmithKline Pharmaceuticals S.A. w Poznaniu*, op. cit., s. 12.

²¹ *Ibidem*.

²² W 2003 r. spółki z udziałem zagranicznym zatrudniały w Polsce 1023,4 mln osób. Spółki największe, w których liczba pracujących przekraczała 249 osób (stanowiące zaledwie 5% wszystkich podmiotów zagranicznych w Polsce), zatrudniały aż 66,6% ogółu pracujących w tych spółkach.

²³ Por. zbieżne wyniki badań: K. Podemski, *Na zachodzie bez zmian. Na zachód od Warszawy*, Magazyn Wielkopolskich Środowisk Gospodarczych, Poznań 2000.

TABELA 8

Najbardziej pożądani pracodawcy w Poznaniu (lipiec 2004 r.)

Nazwa przedsiębiorstwa	Liczba osób					
	ogółem	%	kobiety	%	mężczyźni	%
Volkswagen	87	18,4	24	27,6	63	72,4
GlaxoSmithKline	69	14,6	60	87,0	9	13,0
Bank Zachodni WBK	48	10,1	27	56,3	21	43,8
Kompania Piwowarska	36	7,6	15	41,7	21	58,3
Telekomunikacja Polska	33	7,0	15	45,5	18	54,5
Nestle Polska	27	5,7	21	77,8	6	22,2
Beiersdorf-Lechia	27	5,7	24	88,9	3	11,1
Enea Grupa Energetyczna	24	5,1	9	37,5	15	62,5
Škoda Auto Polska	21	4,4	0	0,0	21	100,0
BMW	18	3,8	12	66,7	6	33,3
Inne	84	17,7	30	35,7	54	64,3
Razem	474	100,0	237	50,0	237	50,0

Źródło: Wpływ inwestorów zagranicznych na rozwój regionalny i lokalny na przykładzie GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A. w Poznaniu, pod red. T. Stryjakiewicza, Poznań 2004, s. 51.

potrzebne są też obiekty usługowe, rzemiosło, punkty obsługi podróżnych²⁴. Można sądzić, że znaczna część z pożądanych inwestycji zostanie zrealizowana przez przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym.

INWESTYCJE ZAGRANICZNE W POZNANIU

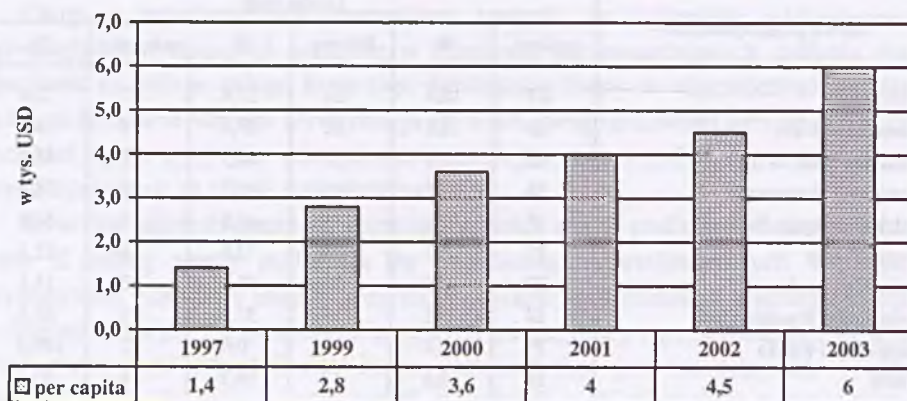
Zgodnie z danymi podawanymi przez inwestorów oraz szacunkami PAiIZ do końca 2003 r. w Poznaniu zlokalizowano przedsięwzięcia z udziałem zagranicznym o wartości 3,5 mld USD, co stanowiło 4,8% globalnej puli BIZ w Polsce. W przeliczeniu na mieszkańca wartość BIZ wynosiła na koniec 2003 r. 6 tys. USD. W latach dwutysięcznych jedynie Warszawa miała BIZ (globalnie i *per capita*) na wyższym poziomie²⁵.

²⁴ Tereny do zagospodarowania i aktywizacji gospodarczej oferuje większość gmin województwa wielkopolskiego. Przykładem może być Grodziska Strefa Przemysłowa, w której poprawiono drogi i uzbrojenie – m.in. wydłużając sieci kanalizacyjne, gazowe, wodociągi i telekomunikację. Gmina Wolsztyn oferuje trzy przylegające do siebie działki o łącznej powierzchni 12,1 ha. W gminie Jarocin do zagospodarowania wyznaczono 92 ha, we Wrześni-Oblaczkowie 140 ha. Zob. „Rzeczpospolita” z 18 XI 2005.

²⁵ Wartość inwestycji bezpośrednich w Poznaniu w przeliczeniu na mieszkańca była o 20% wyższa niż w Krakowie, ponad 25% większa niż we Wrocławiu, i trzykrotnie wyższa niż w Gdańsku i Szczecinie.

WYKRES 1

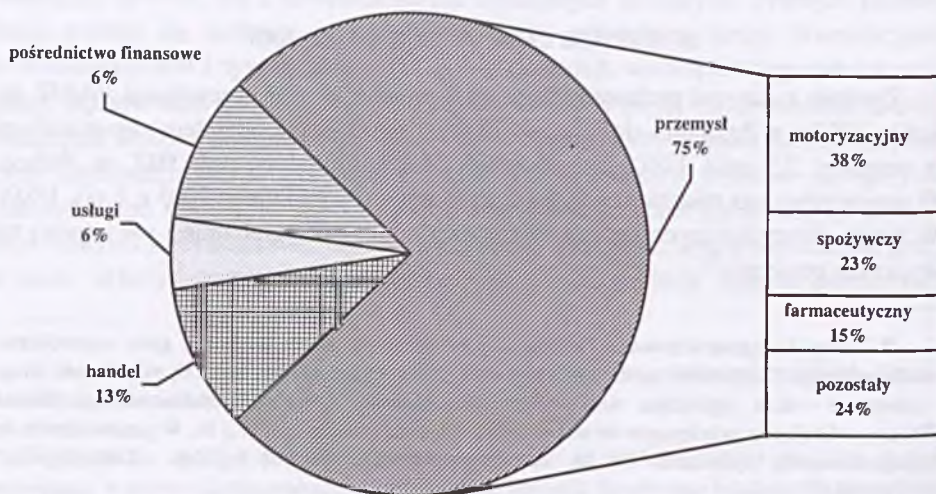
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne per capita w Poznaniu (1997-2003)

Źródło: Wydział Rozwoju Miasta UM w Poznaniu.

WYKRES 2

Struktura branżowa inwestycji zagranicznych w Poznaniu

Źródło: Wydział Rozwoju Miasta UM w Poznaniu.

Biorąc pod uwagę kraj pochodzenia, najwięcej kapitału zagranicznego napłynęło do Poznania z Niemiec (33% globalnej wartości BIZ w Poznaniu), USA i Wielkiej Brytanii (po 13%), Francji (12%), Japonii (8%) i Irlandii (5%). Struktura branżowa BIZ odpowiadała profilowi największych inwestorów w stolicy Wielkopolski. Prawie $\frac{3}{4}$ kapitału zagranicznego napłynęło do szeroko rozumianej działalności przemysłowej (w tym głównie w branży farmaceutycznej, motoryzacyjnej i spożywczej), kolejne 13% ulokowano w handlu, po 6% w sektorze finansowym i usługowym.

Na początku 2004 r. lista firm z udziałem zagranicznym, które zainwestowały w Poznaniu powyżej 1 mln USD obejmowała 130 podmiotów. Inwestorów największych, których przedsięwzięcia przekroczyły 50 mln USD było 13 (tabela 9).

TABELA 9

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Poznaniu o wartości powyżej 50 mln USD

Inwestor zagraniczny	Kraj pochodzenia	Rodzaj działalności
Volkswagen	Niemcy	Sektor motoryzacyjny (modernizacja i rozbudowa fabryki samochodów w Antoninku)
Firestone/ /Bridgestone	Japonia	Przemysł oponiarski (uruchomienie zakładu produkcyjnego opon w Karolinie)
Exide	USA	Modernizacja i rozbudowa fabryki akumulatorów
GlaxoSmithKline	Wielka Brytania	Sektor farmaceutyczny (produkcja leków, centrum dystrybucyjne)
Beiersdorf	Niemcy	Przemysł kosmetyczny (Lechia-Beiersdorf)
Wrigley	USA	Przemysł spożywczy (produkcja gum do żucia)
SABMiller	RPA	Branża piwowarska (Kompania Piwowarska S.A.)
Pernod Ricard	Francja	Przemysł spirytusowy (koordynacja działalności fabryki Wyborowa S.A. i Agros Holding S.A.)
Allied Irish Bank Dakia	Irlandia Francja	Sektor bankowy (BZ WBK S.A.) Zaopatrzenie w ciepło (PEC S.A.)
Metro	Niemcy	Handel (M-1, Makro Cash and Carry)
Alcatel	Francja	Urządzenia telekomunikacyjne Alcatel CIT Polska sp. z o.o.)
Nestle	Szwajcaria	Przemysł spożywczy

Źródło: PALiZ i Wydział Rozwoju Miasta UM w Poznaniu.

Inwestorzy zagraniczni wpłynęli na wzrost w zakresie bazy hotelowej (246 nowych pokoi hotelowych), stworzyli 100 tys. m² nowej powierzchni biurowej i 38 nowoczesnych stacji paliwowych. W Poznaniu powstał największy w Polsce kompleks kinowy Kinopolis (ogółem inwestorzy zagraniczni oddali do użytku 28 sal kinowych zlokalizowanych w 2 kompleksach kinowych). Rozpoznawalnym dla konsumenta znakiem stały się inwestycje wielkopowierzchniowych sieci handlowych (łącznie 143 tys. m²), które gruntownie zmieniły relacje w regionalnej strukturze handlowej (Metro, Tesco, Auchan, Ikea, Castorama)²⁶. W ramach procesu przekształceń własnościowych, kapitał zagraniczny wziął udział w prywatyzacji 27 dużych poznańskich zakładów przemysłowych. W znakomitej większości były to przedsięwzięcia udane. Przejęte jednostki zostały dokapitalizowane, zmodernizowane, inwestorzy zagraniczni zapewнили dostęp do zagranicznych rynków zbytu oraz wprowadzili nowoczesne technologie.

PERSPEKTYWY DLA NAPŁYWU I ROZWOJU PRZEDSIĘWZIĘĆ Z UDZIAŁEM ZAGRANICZNYM W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM

Zaprezentowany powyżej obraz aktualnych tendencji w napływie i absorpcji bezpośrednich inwestycji zagranicznych pozwala na sformułowanie kilku uwag podsumowujących i określenie perspektyw rozwojowych dla rozwoju tego typu przedsięwzięć w Wielkopolsce:

1. Inwestycje zagraniczne w Wielkopolsce posiadają generalnie pozytywny wpływ na gospodarkę regionu. Spółki z udziałem zagranicznym, w porównaniu do pozostałych podmiotów, charakteryzuje ponad dwukrotnie wyższa wydajność pracy i prawie trzykrotnie większa skłonność eksportowa. Podmioty zagraniczne cechuje ponadto znacznie lepsza kondycja finansowa oraz dodatnie wskaźniki rentowności.
2. Powyższe implikuje zarzuty, iż napływ inwestycji zagranicznych do Wielkopolski stanowi istotne zagrożenie dla firm rodzimych. Argumenty na poparcie tej tezy są często prezentowane w środkach masowego przekazu. Z ekonomicznego punktu widzenia BIZ prowadzą do wzrostu konkurencyjności podmiotów wielkopolskich. Firmy rodzime, zagrożone konkurencją inwestorów zagranicznych, muszą nieustannie ulepszać swoje produkty. Jednocześnie bacznie obserwują wzorce działania firm z udziałem zagranicznym (*learning by watching*), a następnie adaptują wybrane rozwiązania technologiczne, organizacyjne, logistyczne czy marketingowe w swojej działalności.

²⁶ Szerzej na temat roli zagranicznych sieci handlowych w procesach transformacji polskiego sektora handlowego zob. A. Szymaniak, *Zagraniczne sieci handlowe w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, w: *Adaptacja przez transformację*, pod red. Z. Drozdowicza, Z.W. Puśleckiego, Poznań 2001.

3. Po wejściu do UE otworzyły się dla wielkopolskich firm rynki wspólnotowe. Doświadczenia innych krajów, które wcześniej wstąpiły do UE (np. Austrii) pokazują, że po szoku jakim jest akcesja następuje mobilizacja, zwiększenie wysiłku inwestycyjnego, poszukiwanie partnerów do ewentualnych aliansów strategicznych i ekspansja na unijne rynki. Należy przypuszczać, że wielkopolskie firmy zaczną w znacznie większym stopniu współpracować z inwestorami zagranicznymi. Obcy przedsiębiorcy dysponują rozbudowanymi zagranicznymi kanałami zbytu, poprzez które możliwa jest ekspansja rodzimych podmiotów na obce rynki. Przepuszczalnie zintensyfikowana zostanie także współpraca w formie *joint ventures*.
4. Akcesja Polski do Unii Europejskiej nie była czynnikiem decydującym o wzroście napływu BIZ do Wielkopolsce. Uprawnioną jest teza, że nie dojdzie do spektakularnych wzrostów w tym zakresie²⁷. Składa się na to kilka przyczyn. Po pierwsze, znakomita większość inwestorów zagranicznych zdyskontowała „antycypowany efekt członkostwa” już w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych. Po drugie, w latach dwutysięcznych pogorszył się w całej Polsce klimat inwestycyjny²⁸. W tym samym czasie, państwa bezpośrednio konkurujące z naszym krajem o kapitał zagraniczny (Słowacja, Czechy, Węgry) odnotowały wzrost zaufania inwestorów i poziomu BIZ. Wreszcie, wyczerpują się w Wielkopolsce „rezerwy prywatyzacyjne”, co również wpływa na spadek zainteresowania inwestowaniem w regionie. Należy zatem oczekiwać stabilnego wzrostu inwestycji zagranicznych w regionie, których zasadniczą siłą napędzającą nie będzie jednak wejście do Wspólnot Europejskich lecz dążenie do wykorzystania atutów lokalizacyjnych Wielkopolski.
5. Antycypowana sytuacja w zakresie napływu inwestycji zagranicznych do województwa wielkopolskiego związana jest z wejściem Polski do Unii Europejskiej oraz pozytywnymi prognozami dla intensyfikacji przepływów w formie BIZ w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. W okresie ścisłej integracji z UE Wielkopolska powinna wykorzystać swoje przewagi komparatywne wynikające z metropolitalnego charakteru regionu, bogactwa wykwalifikowanej siły roboczej oraz bezpośredniej bliskości i doskonałych relacji gospodarczych

²⁷ Wskazuje się jednak na możliwości szerszego pozyskania inwestycji małych i średnich przedsiębiorstw zagranicznych. Zob. B. Durka, J. Chojna, *Polityka wobec inwestorów zagranicznych i bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w latach 2003-2004*, w: *Zagraniczna polityka gospodarcza Polski 2003-2004*, pod red. J. Kotyńskiego, IKiCHZ, Warszawa 2004, s. 115.

²⁸ Negatywne trendy nie obejmowały tylko Polski. W latach 2001-2003 doszło do znaczącego spadku globalnej wartości inwestycji zagranicznych. Spadki napływu BIZ dotknęły przede wszystkim państwa wysoko rozwinięte. Spośród regionów rozwijających się, jedynie Europa Środkowa i Wschodnia odnotowała przyrost w obszarze BIZ (lekki spadek nastąpił tylko w 2003 r.). Zob. *World Investment Report 2004. The Shift Towards Services*, UNCTAD, New York, Geneva 2004.

- z Niemcami²⁹. Poważnym wyzwaniem dla regionu jest zdyskontowanie korzystnego położenia geograficznego (centralne usytuowanie regionu, walory komunikacyjne, korytarz transportowy, „pasma przyspieszonego rozwoju”), dobrej jakości klimatu społecznego i zasobów ludzkich, rozbudowanej sieci usług, sieci szkół wyższych oraz chłonnego rynku³⁰. Województwo wielkopolskie w dalszym ciągu powinno, obok Śląska i Mazowsza, przyciągać najwięcej inwestycji produkcyjnych³¹.
6. Posiadane atuty sytuują Wielkopolskę w roli idealnego miejsca do lokalizacji inwestycji zagranicznych typu usługowego, bazujących na paradygmatach społeczeństwa informacyjnego. Wielkopolska stanowi „naturalne” zaplecze *offshoringowe* dla krajów Unii Europejskiej. Zwrot inwestorów w kierunku eksportu usług o większej wartości dodanej sytuuje region na lepszej pozycji wyjściowej, bowiem w tym zakresie odległość geograficzna i relacje kulturowo-językowe (a nie tylko redukcja kosztów) zaczynają odgrywać znaczącą rolę.

²⁹ Szerzej na temat atrakcyjności województwa wielkopolskiego dla inwestorów zagranicznych zob. A. Szymaniak, *Wielkopolska w rankingach atrakcyjności dla inwestorów zagranicznych*, w: *Wielkopolska a Unia Europejska*, pod red. Z. Drozdowicza, Poznań 2005, s. 43-56.

³⁰ Potencjał rozwojowy Wielkopolskie potwierdza interesujący raport *Center for Economic and Business Research (CEBR)*. Na podstawie takich indykatorów, jak m.in. dostępność tanich i wykwalifikowanych pracowników, dotychczasowy i spodziewany wzrost gospodarczy oraz szanse na uzyskanie znaczących unijnych funduszy strukturalnych utworzono ranking regionów, które mają najlepsze perspektywy wzrostu gospodarczego. Wielkopolska pośród 223 regionów Unii Europejskiej znalazła się na 21 miejscu. Najbardziej konkurencyjne polskie województwo – mazowieckie, znalazło się na 18. pozycji (potencjał rozwoju społecznego województwa stanowi 143% średniej Wspólnoty). Zob. „Rzeczpospolita” 27 I 2005.

³¹ Oceniając motywy lokowania w Wielkopolsce (i innych województwach) inwestycji typu produkcyjnego (zob. m.in.) można postawić tezę, że najpełniej wyjaśnia je teoria cyklu życia produktu Vernona. Bazuje ona na dwóch determinantach pobudzających skłonność inwestycyjną korporacji transnarodowych. Pierwsza z nich to relatywnie niskie koszty pracy. Są one ważnym motywem podejmowania BIZ w przypadku, gdy produkt jest już wystandaryzowany i pracochłonne etapy jego wytwarzania można przenieść za granicę. Druga determinanta zasadza się na wzroście siły nabywczej społeczeństwa państwa-miejsca lokaty, który przekłada się na wzrost popytu na dany produkt w państwie przyjmującym. Szerzej: R. Vernon, *International Investment and International Trade in the Product Cycle*, „Quarterly Journal of Economics” 1966, No. 2; tenże, *The Location of Economic Activity*, in: *Economic Analysis and the Multinational Enterprise*, J. H. Dunning (ed.), London 1974; tenże: *The Product Cycle Hypothesis in a New Environment*, „Oxford Bulletin of Economics and Statistics” 1979, No. 2. Wzbożoną wersję teorii cyklu życia produktu przedstawili: S. Hirsch, *Product Cycle Model of International Trade. A Multi-Country Cross Section Analysis*, „Oxford Bulletin of Economics and Statistics” 1975, No. 4 oraz R. Shons, *Theorie der Internationalen Arbeitssteilung*, Stuttgart 1976.

Jednocześnie można postawić tezę, iż w miarę rozwoju technologicznego regionu oraz polepszania jakości lokalnych zasobów ludzkich, Wielkopolska stanie się dobrym miejscem lokalizacji działalności badawczo rozwojowej. Dochodzenie do kreowania (a nie tylko pasywnej reprodukcji) przez inwestorów zagranicznych innowacji w regionie powinno potrwać 5-8 lat od momentu wstąpienia do UE.

7. Wielkopolska nie wykorzystuje fundamentalnych atutów w zakresie przyciągania *offshoringu*: potencjału naukowego, dużej liczby szkół wyższych, konkurencyjnych kosztów siły roboczej. W latach dwutysięcznych w województwie wielkopolskim nie podjęto żadnej liczącej się inwestycji zagranicznej z zakresu usług „wiedzochłonnych”. W tym samym czasie Łódź przyciągnęła 4 duże projekty *offshoringowe* (Accenture, Philips, Hewlett-Packard, General Electric). Kolejne 4 sprowadził Kraków (Cappgemini, Lufthansa, Exult, IBM). Inwestorzy zagraniczni lokowali usługowe BIZ w Olsztynie (Citibank), Wrocławiu (IBM, Thomson) i Bielsku Białej (Fiat). Poznań i województwo wielkopolskie pozostają niestety białą plamą na mapie inwestycji *offshoringowych*³².
8. Firmy niemieckie wydają się najbardziej perspektywicznym partnerem dla przedsięwzięć z udziałem zagranicznym, w tym inwestycji *offshoringowych*, w Wielkopolsce z racji bliskości geograficznej i kulturowej (*cultural affinity*). Ponadto lokalna siła robocza włada językiem niemieckim – jest to atut praktycznie nieobecny w Indiach, Chinach czy Malezji. Z drugiej strony, badania potwierdzają, że rynek Europy Środkowej i Wschodniej staje się najatrakcyjniejszym miejscem lokaty niemieckich inwestycji³³. Do 2009 r. aż 90% badanych firm planowało transfer części swojej działalności do innych krajów. Skłonność do inwestowania w Polsce przejawiały nie tylko największe niemieckie korporacje transnarodowe, ale również firmy mniejsze – o rocznej sprzedaży do 100 mln euro, spośród których aż 70% zamierza zlokalizować swoją produkcję w Europie Środkowo-Wschodniej³⁴.
9. Województwo wielkopolskie powinno oprzeć swoją strategię przyciągania BIZ na aktywnej promocji marketingowej w państwach Unii Europejskiej – szczególnie w Niemczech. Należy w tym obszarze postulować utworzenie przy Urzędzie Marszałkowskim odrębnego zespołu zadaniowego zajmującego się aktywnym przyciąganiem i kompleksową obsługą inwestorów zagranicznych. Podobne komórki obsługujące przedsiębiorców z udziałem z zagranicznym powinny powstawać w poszczególnych miastach, powiatach i gminach regionu. Matrycą do budowy i wzorcem działania zespołów zadaniowych może być działalność irlandzkiej IDA i czeskiego Czechinvestu. Jeśli Wielkopolska nie wykorzysta szansy absorpcji szerszego strumienia BIZ w najbliższych 2-3 latach po akcesji, inwestorzy zwrócą się w kierunku innych regionów.
10. W parze z aktywnym przyciąganiem nowych inwestorów powinno pójść wsparcie dla inwestorów w regionie już działających. Szczególny nacisk należy położyć na stworzenie stałych kanałów wymiany poglądów i konsultacji

³² Szerzej na temat rozwoju przedsięwzięć *offshoringowych* w Polsce zob. Poland – Europe's Service Center, McKinsey & Co., Warsaw 2003.

³³ Europa Środkowo-Wschodnia atrakcyjna dla niemieckich przedsiębiorców, Roland Berger, Warszawa 2004.

³⁴ *Ibidem*.

między inwestorami a organami władzy samorządowej i agencjami rządowymi. Inwestorzy zagraniczni często narzekają na stosunek władz do inwestycji na trwałe „zakorzenionych” w gospodarce regionalnej. Pojawiają się opinie, iż zainteresowanie inwestorem i jego problemami ze strony władz wygasa w momencie podjęcia decyzji o podjęciu inwestycji³⁵. Interesującym pomysłem wydaje się stworzenie systemu zachęt nie tylko do inwestowania, ale także i reinwestowania osiągniętych w Polsce zysków. Te swego rodzaju „pakiety lojalnościowe” powinny objąć inwestorów zagranicznych mających najbardziej pozytywny wpływ na gospodarkę, zatrudniających znaczącą liczbę osób, generujących efekt mnożnikowy dla regionu, rzetelnie wywiązujących się z zobowiązań podatkowych, wprowadzający nowoczesne technologie i działania innowacyjne.

ABSTRACT

The aim of the article was to characterize the present state and prospects of development of joint ventures with foreign partners in Great Poland. This was done by analyzing the data provided by the General Statistical Office, the National Bank of Poland, the Polish Information and Foreign Investment Agency, the Department of Development at the City Council of Poznań, and the local governments. Data obtained directly from foreign investors operating in Great Poland were an important supplement of the information supplied by the above mentioned institutions.

Due to limits imposed by the form of the article, not all of the results of the study could be presented. Thus, they were selected according to the following principal goals of the analysis: values, figures and structure of the origin of direct investments in the region of Great Poland, major economic and financial parameters of joint ventures operating in the region, the influx of strategic foreign investments whose value exceeds 1 mln USD to Great Poland, foreign investments in the capital city of the region – Poznań.

In the third part of the article the analyses and statistical data have been referred to the prospects of direct investments in the Great Poland region and Poznań.

³⁵ Przykładowo, niemiecki Volkswagen od kilku lat zamierza rozszerzyć swoją działalność w Poznaniu, jednak dalszy rozwój zakładu w Antoninku jest blokowany przez brak planu zagospodarowania przestrzennego miasta. Przeciwno jego uchwaleniu protestują właściciele działek wokół fabryki uważając, że rozbudowa fabryki zagraża ich posesjom i powoduje spadek wartości ich działek. Pod koniec 2004 r. pojawiły się doniesienia, że – rozczarowany postawą władz lokalnych – niemiecki koncern zamierza przenieść produkcję z Poznania do Nowej Soli. W odpowiedzi na prasowe spekulacje i presję VW, władze miasta zaproponowały alternatywne koncepcje zagospodarowania planu przestrzennego.